

ЦИВІЛЬНЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 347.2

DOI 10.33111/lre.2019.18.094

С. І. Шимон*,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри
підприємницького та корпоративного права
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ПРЕДМЕТ ЗАСТАВИ — МАЙНОВІ ПРАВА (переваги й недоліки законодавчих рішень)

У статті аналізуються особливості процедури звернення стягнення на майнові права, які є предметом застави. Авторка висвітлює недоліки законодавчого регулювання і пропонує внесення змін до законодавства про заставу з метою захисту прав та законних інтересів заставодавця (власника заставленого права) та заставодержателя як кредитора.

Ключові слова: застава, предмет застави, застава майнових прав, звернення стягнення на предмет застави.

В статье анализируются особенности процедуры обращения взыскания на имущественные права, являющиеся предметом залога. Автор освещает недостатки законодательного регулирования и предлагает изменения к законодательству о залоге с целью защиты прав и законных интересов залогодателя (собственника заложенного права) и залогодержателя как кредитора

Ключевые слова: залог, предмет залога, залог имущественных прав, обращение взыскания на предмет залога.

The author of this scientific paper analyzes the issue of how is being levied the property, which is pledged. The author examines exactly the pledge of property rights. The law regulating these issues has many disadvantages. Therefore, the author proposes to amend the law on mortgage. These changes are aimed at protecting the rights and interests of all participants in the pledge.

Key words: pledge, subject of pledge, pledge of property rights, foreclosure on subject of pledge.

*Shymon S. I., Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Entrepreneurship and Corporate Law Department in Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FORECLOSURE ON SUBJECT OF PLEDGE — PROPERTY RIGHTS (ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF LEGISLATIVE DECISIONS)

Постановка проблеми. Законодавець прямо передбачив можливість передавати в заставу майнові права, зокрема, в ст. 576 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) та ст. 4 Закону У країни «Про заставу» (далі — Закон про заставу). Практичне застосування інституту застави майнових прав набуває обертів, передусім, у сфері будівництва нерухомості. А звернення стягнення на майнові права як предмет застави, що є неминучим у разі невиконання боржником зобов'язання, забезпеченого заставою, зумовлює низку проблем, пов'язаних як зі специфікою такого предмета застави, адже майнові права є нематеріальними (неречовими) об'єктами правовідносин, так і з недоліками законодавчого регулювання цієї процедури, оскільки в цьому механізмі не враховано особливості майнового права як об'єкта та як майнової цінності, за рахунок якої задовольняються майнові інтереси кредитора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема звернення стягнення на предмет застави, коли ним є майнові права, не вважається надто популярною серед правознавців. У дослідженні цього питання в сучасній науці принципів новел поки що немає. Імовірно, це обумовлено історією питання: в радянську добу воно не вивчалось через відсутність інституту застави; наявні в класичній теорії права праці присвячувалися заставі загалом, а не заставі прав. Сучасні правники, які зверталися до застави майнових прав як у дисертаціях (С. В. Нижний), так і в інших працях (І. В. Спасибо-Фатєєва, В. А. Січевлюк, В. В. Смирнов, А. Р. Чанишева та ін.), як правило, торкаються інших проблем застави, тому питання про специфіку звернення стягнення на заставлені майнові права практично залишається поза увагою науковців.

Постановка завдання. Мета. Майнові права є складовою майна суб'єкта, тому на заставу майнових прав поширюються загальні правила щодо застави майна (якщо це не суперечить суті правовідносин). Але щодо цього питання в законі є колізії: у ст. 4 Закону про заставу термін «майно» застосовано в значенні «речі», тому постає питання, чи діють щодо застави майнових прав норми інших статей цього ж Закону, де йдеться про «майно»? Поряд із цим, у ч. 1 ст. 576 ЦК України предмет застави визначено як «майно (зокрема, річ, цінні папери, майнові права)». Звідси випливає логічна вимога узгодити норми ЦК України та Закону про заставу, які визначають предмет застави, і привести їх у від-

повідність зі ст. 190 ЦК України про майнові права як вид майна. Для цього ч. 1 ст. 4 Закону про заставу слід викласти в такій редакції: «Предметом застави може бути будь-яке майно (зокрема, річ, цінні папери, майнові права)». За такої умови на заставу майнових прав буде поширюватися й положення ч. 2 ст. 4 цього Закону про те, що предметом застави може бути майно, яке може бути відчужено заставодавцем та на яке може бути звернено стягнення.

Відмінність застави майнових прав від інших видів застави, передусім, пов'язана з процедурою звернення стягнення на заставлене майно. Закон про заставу відводить цьому окремий розділ V «Застава майнових прав»; там само у ч. 1 ст. 49 визначено, що заставодавець може передати під заставу належне йому на момент укладення договору, або таке, що може виникнути в майбутньому, *право вимоги по зобов'язаннях*, в яких він є кредитором.

Застава майнових прав не встановлює таких міцних гарантій щодо інтересів кредитора, як застава речі, адже право, хоч і має майнову цінність, але є лише можливістю набуття реального блага, яка може бути втрачена як з вини заставодавця, так і без неї. Майнове право, яке є предметом застави, є елементом іншого зобов'язального правовідношення і є дійсним до тих пір, поки дійсне зобов'язання, з якого воно походить. На обставини, які можуть припинити це право, не в змозі впливати заставодержатель, а інколи й сам заставодавець. Це зумовлено низкою прав боржника заставодавця: він має право на дострокове виконання, на зарахування зустрічних вимог, на односторонню відмову від зобов'язання у випадках, передбачених законом чи договором тощо; частина цих прав залежить від умов договору, наприклад, правил про зустрічне виконання зобов'язання та ін. Унаслідок цього інтереси заставодержателя можуть істотно постраждати, проте ця обставина не врахована законодавцем в Законі про заставу.

Тому *метою* нашої праці є визначення особливостей процесу звернення стягнення на заставлені майнові права та формування пропозицій, спрямованих на захист у цих випадках прав та інтересів і заставодавця, і заставодержателя.

Основні результати дослідження. За загальним порядком, спосіб реалізації заставленого майна має визначатися договором і якщо він не передбачає іншого, то процедура провадиться спеціалізованими організаціями з аукціонів, публічних торгів (ч. 1 ст. 21 Закону про заставу); крім випадків, коли йдеться про заста-

ву державних підприємств та відкритих АТ, створених у процесі корпоратизації, всі акції яких перебувають у державній власності, реалізація яких здійснюється виключно з аукціонів (публічних торгів).

Український закон передбачає різні способи звернення стягнення на заставлене майно. За ст. 26 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18 листопада 2003 р. обтяжувач у змозі на власний розсуд обрати один із позасудових способів звернення стягнення на заставлене рухоме майно: 1) передача майна у власність кредитора; 2) продаж обтяжувачем предмета застави шляхом укладення договору купівлі-продажу з іншою особою або на публічних торгах; 3) задоволення забезпеченої вимоги в разі, якщо предметом забезпечувального обтяження є право грошової вимоги; 4) переказ обтяжувачу відповідної грошової суми, в т. ч. в порядку договірною списання, якщо предметом застави є гроші або цінні папери.

Закон встановлює пріоритет договірною врегулювання цього питання, що є вигідним для сторін, адже в разі неможливості продати предмет застави з торгів, визнання аукціону таким, що не відбувся, його вартість відповідно до закону для кожних наступних торгів зменшується — початковою ціною другого і наступних аукціонів вважається ціна, зменшена на 30 % щодо початкової ціни попереднього аукціону. Якщо всі аукціони оголошені такими, що не відбулися, застагодержатель у змозі залишити заставлене майно за собою за початковою ціною, запропонованою на останньому аукціоні. Тому в інтересах застагодавця погасити борг шляхом передання предмета застави безпосередньо кредиторів за ціною, яка визначена в договорі застави. Такий варіант рішення сприяє забезпеченню інтересів усіх учасників, які зацікавлені в тому, щоб вартість предмета застави погасила всі вимоги застагодержателя, інакше останній має право, якщо інше не передбачено законом чи договором, одержати суму, якої не вистачає для повного погашення вимоги, з іншого майна боржника в порядку черговості, передбаченої законом (ст. 24 Закону про заставу).

Звернення стягнення на заставлені права згідно зі ст. 23 Закону про заставу провадиться шляхом уступки застагодавцем застагодержателю вимоги, що впливає із заставленого права. Інших правил не передбачено ні в законодавстві про виконавче провадження, ні в Законі про заставу, де зазначено, що застагод-

держатель набуває право вимагати в судовому порядку переведення на нього заставленого права в момент виникнення права звернення стягнення на предмет застави.

Дослідники пропонують дозволити сторонам змінювати спосіб звернення стягнення на заставлені права в договорі шляхом відступлення такого права заставодавцем заставодержателю [1, с. 10, 113–114]. Відмітимо, що в ст. 23 Закону про заставу такого не передбачено, але, як ми довели це в іншій праці [2, с. 564–574] така можливість існує у сторін на підставі ч. 3 ст. 6 ЦК України.

Важливо, що встановлена законом процедура, яка зводиться до відступлення права, ще не призводить до задоволення вимог заставодержателя, а лише створює передумови для цього. І лише у випадку, коли йдеться про заставу права вимоги, за яким кредитор у змозі набути реальне майно; інше майнове право (право оренди, використання об'єкта інтелектуальної власності) може задовольнити інтереси кредитора лише у разі, якщо за своїм змістом є привабливим для нього. Тому логічно, щоб заставодержатель мав право вирішувати, який саме спосіб звернення стягнення на заставлені майнові права є доцільним. За законом він у змозі пред'явити до суду вимогу про переведення заставленого права на нього. Якщо ж він не зацікавлений у цьому, то повинен мати можливість ініціювати продаж вказаного права з торгів, але Закон про заставу не передбачає такої можливості навіть на основі договору застави.

Науковці пропонують установити пряме здійснення заставленого права: надати заставодержателеві право звертатися з вимогою здійснити виконання прямо до боржника заставодавця [3, с. 151]. Як бачиться, це неможливо, бо означало б практично переведення боргу з боржника заставодержателя на боржника заставодавця, що руйнує всю структуру зобов'язання. Боржник має бути впевнений, що здійснює виконання належному суб'єктові; він у змозі вимагати доказів того, що виконання приймається належним кредитором чи уповноваженою на це особою, і несе ризик наслідків неперед'явлення такої вимоги (ч. 2 ст. 527 ЦК України). Тому боржник заставодавця може виконати свій обов'язок на користь заставодержателя лише внаслідок цієї.

Предметом застави може стати майно, яке може бути відчужене заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення, а також майно, яке стане власністю заставодавця після укладення договору застави. У ч. 1 ст. 49 Закону про заставу визначено, що це

можуть бути права вимоги, які належать заставодавцеві на момент укладення договору застави або такі, що можуть виникнути в майбутньому. Майнове право, яке виникне в майбутньому — це так зване «незріле» право, потенційне право, строк здійснення якого ще не настав. Такої позиції дотримується й судова практика. Так, Судова палата у цивільних справах ВСУ у постанові від 30 січня 2013 р. у справі про заставу майнових прав на об'єкт незавершеного будівництва відзначила, що майнове право «можна визначити як «право очікування»... яке засвідчує правомочність його власника отримати право власності на нерухоме майно чи інше речове право на відповідне майно в *майбутньому*» [4].

Важливо при цьому, що закон розглядає саме права вимоги за зобов'язанням, строк виконання якого настане в майбутньому. Тому істотне значення має строк здійснення права вимоги. За законом у разі, якщо боржник заставодавця до моменту виконання заставодавцем зобов'язання, забезпеченого заставою, виконає свої обов'язки, то все, одержане заставодавцем, стає предметом застави, про що останній має негайно повідомити заставодержателя (ч. 1 ст. 52, Закону про заставу). Це логічно, адже майнове право має цінність у потенційному стані, а після здійснення припиняє своє існування як об'єкт.

Разом з тим, вказані норми Закону про заставу свідчать про те, що, по-перше, будучи предметом застави, майнове право може бути правомірно припинене шляхом здійснення його самим заставодавцем; по-друге, внаслідок здійснення такого права відбувається заміна предмета застави та всього заставного правовідношення: по-перше, предметом застави стають речі (гроші), одержані внаслідок виконання обов'язку боржником заставодавця; по-друге, відповідно має змінитися правовий режим предмета застави; по-третє, повинен змінитися порядок звернення стягнення на предмет застави.

При одержанні від свого боржника в рахунок виконання обов'язку грошових сум заставодавець зобов'язаний за вимогою заставодержателя перерахувати відповідні суми в рахунок виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, якщо інше не встановлено договором застави (ч. 2 ст. 52).

Закон визначає, що строкове право вимоги може бути предметом застави тільки до закінчення строку його дії (ч. 3 ст. 49). Постає запитання, що саме має на увазі закон під «строковим правом вимоги»? Адже кожне право вимоги має строк здійснення

(виконання обов'язку боржником у зобов'язанні), рамки якого визначаються строком позовної давності, в межах якої можливо реалізувати вимогу. Але, якщо строк виконання обов'язку, який кореспондує праву вимоги, настав раніше строку виконання обов'язку, забезпеченого заставою, то заставодавець має пред'явити вимогу про виконання і, як наслідок, все одержане ним стане предметом застави відповідно до ст. 52 Закону про заставу.

Водночас, заставлене право вимоги залишається суб'єктивним правом, здійснення якого залежить від волі управомоченого суб'єкта. І це означає, що заставодавець не зобов'язаний пред'являти вимогу про виконання своєму боржнику, бо особа здійснює своє цивільне право вільно, на власний розсуд (ч. 1 ст. 12 ЦК України). Такого обов'язку не встановлено і в спеціальній нормі — ст. 50 Закону про заставу, яка має назву «Обов'язки заставодавця при заставі майнових прав». Відповідно до її приписів заставодавець, якщо інше не передбачено договором, зобов'язаний: а) виконувати дії, необхідні для забезпечення дійсності заставленого права; б) не здійснювати уступки цього права; в) не виконувати дій, що тягнуть за собою припинення цього права чи зменшення його вартості; г) вживати заходів, необхідних для захисту заставленого права від посягань з боку третіх осіб; надавати заставодержателю відомості про зміни, що сталися в цьому праві, про його порушення з боку третіх осіб і про домагання третіх осіб на це право. Якщо заставодавець порушив вказані обов'язки, то заставодержатель має право (якщо інше не передбачено договором), незалежно від настання терміну виконання забезпеченого заставою зобов'язання, вимагати в суді переведення на себе заставленого права та самостійно вживати заходи, необхідні для його захисту проти порушень з боку третіх осіб (ст. 51).

З цього випливає, що у разі настання строку здійснення заставленого права заставодавець зобов'язаний тільки попередити про це заставодержателя і не зобов'язаний здійснювати право. Більше того, обов'язок, зазначений у п. «в» абз. 3 ч.1 ст. 50 Закону, «не дозволяє» здійснити право вимоги, бо це припинить його існування. А нездійснення права у визначені строки призводить до ускладнень в отриманні виконання за ним у майбутньому або втрати такої можливості із закінченням строку, що негативно позначиться на інтересах заставодержателя. Тому, закон має передбачати способи захисту на випадок, якщо заставодавець не вчиняє дій для здійснення права вимоги, строк виконання якого

настав, або ухиляється від прийняття виконання, яке його боржник запропонував достроково (якщо це не суперечить закону, договору чи звичаям ділового обороту — ст. 531 ЦК України). У зв'язку з цим пропонуємо закріпити у статтях 50-52 Закону про заставу правила, за якими: по-перше, боржник, який вирішив достроково виконати обов'язок за заставленим правом, повинен повідомити про це заставодержателя; по-друге, якщо заставодавець майнового права у розумні строки не здійснить право вимоги, термін виконання якого настав раніше строку виконання забезпеченого заставою обов'язку, або ухиляється від прийняття дострокового виконання, правомірно запропонованого боржником, заставодержатель має право вимагати в суді переведення на нього заставленого права вимоги.

Не зайвим буде згадати і про право зарахування зустрічних вимог, яке належить кожній стороні зобов'язання і здійснюється за заявою однієї з них (ч.2 ст. 601 ЦК України). Таке право, за загальним правилом, має і боржник заставодавця, а це припинить існування заставленого права вимоги чи зменшить його вартість, навіть незалежно від волі заставодавця. А договір застави не може встановлювати обмежень для здійснення прав боржника заставодавця, тому відповідна проблема має бути вирішена в законі. Один із варіантів її вирішення — установити законодавчу заборону на зарахування зустрічних вимог у разі застави майнових прав, що зумовило б обов'язкову реєстрацію договору застави. За Законами України «Про іпотеку» та «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» договори застави майнових прав реєструвати не обов'язково (за винятком застави майнових прав на об'єкти незавершеного будівництва), адже реєстрація обтяження надає йому чинності у відносинах з третіми особами саме щодо пріоритету задоволення вимог. Таке питання постає у разі звернення стягнення на предмет застави, тоді як ми ведемо мову про період, коли строк виконання забезпеченого заставою зобов'язання ще не настав, а отже реєстрація застави права вимоги не вирішить проблеми. Тому пропонуємо закріпити в ч. 1 ст. 50 Закону про заставу обов'язок заставодавця повідомити заставодержателя про виникнення між ним і його боржником такого зобов'язання, яке створює передумови для припинення чи зменшення заставленого права шляхом зарахування зустрічних вимог.

На відміну від застави речі, якою власник за згодою заставодержателя у змозі розпорядитися шляхом її продажу, що збереже

обтяження заставою і для нового власника (ст. 17 Закону про заставу), заставлене майнове право не може бути відчужене заставодавцем іншій особі, за винятком випадків, коли це передбачено договором застави (ст. 50 Закону). Така конструкція може зумовити утруднення на практиці, зокрема, у разі, коли право вимоги здійснене заставодавцем і одержане ним майно стає предметом застави. Чи має право заставодавець продати це майно, якщо в договорі сторони про це не згадали? І який порядок звернення має застосовуватися щодо такого майна? У Законі про заставу не сказано, чи змінюються умови застави у разі трансформації предмета застави. На нашу думку, на такі правовідносини мають поширюватися норми закону про заставу речей. Тому слід доповнити ч. 1 ст. 52 Закону про заставу нормою про те, що з моменту прийняття заставодавцем виконання від боржника за заставленим правом вимоги на правовідносини між заставодавцем та заставодержателем поширюються правила цього Закону про заставу речей.

Велике практичне значення має і питання про те, як вирішуватиметься доля майна за умови, що виконання буде здійснено боржником на користь заставодержателя у разі переведення на останнього права вимоги до того моменту, поки настане строк виконання обов'язку, забезпеченого заставою? За вимогами абз. 1 ч. 1 ст. 51 Закону про заставу заставодержатель, якщо інше не передбачено договором, має право, незалежно від настання терміну виконання забезпеченого заставою зобов'язання, вимагати в суді переведення на себе заставленого права, якщо заставодавець порушив обов'язки, передбачені ст. 50. Тож, можлива ситуація, за якої право вимоги перейшло до заставодержателя раніше настання терміну виконання забезпеченого заставою обов'язку і виконання вже прийняте заставодержателем. На нашу думку, в цих випадках мають діяти правила, аналогічні до закріплених у ст. 52 Закону, тому слід доповнити цю норму такою вимогою: якщо до настання терміну виконання забезпеченого заставою зобов'язання заставлене право за судовим рішенням переведене на заставодержателя і боржник заставодавця виконає зобов'язання, то все одержане при цьому заставодержателем стає предметом застави, про що заставодержатель зобов'язаний негайно повідомити заставодавця.

Оскільки звернення стягнення на заставлене право здійснюється шляхом відступлення права вимоги заставодавцем заставодержателю (ст. 23 Закону про заставу), то на ці відносини поши-

рюються норми ЦК України про відступлення права вимоги, зокрема, ст. 519. Тобто заставодавець (цедент) відповідає перед заставодержателем (цесіонарієм) за недійсність переданої йому вимоги і не відповідає за невиконання боржником свого обов'язку, крім випадків, коли заставодавець поручився за боржника перед заставодержателем. Отже внаслідок звернення стягнення на заставлене майнове право заставодержатель отримує лише вірогідність задоволення своїх вимог. А якщо боржник порушуватиме обов'язки, становище заставодержателя ще більше ускладниться. Може виявитися, що заставлене право вимоги, у свою чергу, також забезпечене заставою, внаслідок чого заставодержатель врешті виявиться володільцем іншого права застави. У випадку ж якщо заставлене право не гарантоване через забезпечення зобов'язання і боржник виявиться неплатоспроможним, така застава для заставодержателя не виконуватиме забезпечувальної функції. У разі примусового виконання новий кредитор (заставодержатель-цесіонарій) не матиме жодних переваг перед іншими кредиторами цього боржника, бо задоволення його вимог буде виконуватися в загальному порядку, адже предметом застави було майно (право вимоги) заставодавця (цедента), а не майно боржника, на яке в даному випадку буде звертатися стягнення. При тому, що звернення стягнення на предмет застави (майнове право) вже відбулося. Тоді як кредитор має отримати на підставі застави належне забезпечення і не може залежати від випадкових можливостей.

Для захисту у таких ситуаціях майнових інтересів заставодержателя необхідно, по-перше, закріпити в Законі про заставу вимогу про те, що заставодавець відповідає перед заставодержателем за дійсність переданого під заставу майнового права та за виконання обов'язку боржником. По-друге, слід дозволити заставодержателю у разі виникнення проблем зі здійсненням одержаного права вимоги, здійснити зворотнє відступлення права заставодавцеві. По-третє, покласти ризик існування прихованих підстав для заперечень боржника проти права вимоги на заставодавця як первісного учасника основного зобов'язання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз проблеми звернення стягнення на заставлені майнові права засвідчує необхідність установаження засобів захисту майнових інтересів як заставодержателя, так і заставодавця шляхом законодавчого закріплення правил про те, що: боржник, який вирішив достроково виконати зобов'язання за заставленим правом вимо-

ги, повинен повідомити про це заставодержателя; якщо заставодавець майнового права у розумні строки не здійснить право вимоги, термін здійснення якого настав до строку виконання забезпеченого заставою обов'язку, або ухиляється від прийняття дострокового виконання, правомірно запропонованого боржником, то заставодержатель має право вимагати в суді переведення на нього заставленого права вимоги; у разі виникнення між заставодавцем і його боржником зобов'язання, в якому останній є кредитором заставодавця, що створює імовірність зарахування зустрічних вимог (за заставленим правом вимоги), заставодавець зобов'язаний письмово повідомити заставодержателя; з моменту прийняття заставодавцем від боржника виконання за заставленим правом вимоги на правовідносини між заставодавцем та заставодержателем поширюються правила про заставу речей; якщо до настання терміну виконання забезпеченого заставою зобов'язання заставлене право за судовим рішенням переведене на заставодержателя і боржник заставодавця виконає зобов'язання, то все одержане при цьому заставодержателем стає предметом застави, про що заставодержатель зобов'язаний негайно повідомити заставодавця; заставодавець відповідальний перед заставодержателем за дійсність майнового права, переданого під заставу, а також за виконання обов'язку боржником; у разі порушення боржником заставодавця обов'язку щодо задоволення заставленого права вимоги, на яке звернено стягнення, заставодержатель має право здійснити зворотнє відступлення права заставодавцеві; ризик існування прихованих підстав для заперечень боржника проти права вимоги покладається на заставодавця.

Список використаних джерел

1. Нижний С. В. Застава майнових прав як спосіб забезпечення виконання зобов'язань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Сергій Валерійович Нижний. К., 2007. С. 10, 113–114.
2. Шимон С. І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин : монографія. К. : Юрінком Інтер. 664 с.
3. Беляя О. В. Залог имущественных прав: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. М., 2006. С. 151.
4. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 30 січня 2013 р. у справі № 6-171цс12. — Єдиний державний реєстр судових рішень. — URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29620576>

Стаття надійшла до редакції 16 квітня 2019 р.